

S

Litterär Tidning.

No 31.

Onsdagen den 17 April.

1839.

Suck på en Sommarafton.

Lugn sig natten sänker
Över bygdens tjäll;
Månan silfver stänker
I den dunkla kväll;
Uti linden
Suckar vinden
Sorgligt och så skönt ändå;
Blomman lutar kinden —
Blommor slumra så,

Vägens alper höja
Sig mot Thules strand;
Blott en timma dröja
Vilja de i land
Fria bölja!
Du får skölja
Söderns ljusa underverld
Finge sångarn följa
På din glada färd!

Följd af kvällens ändar
I den skummri lund,
Trötta fogeln landar
I bland almars rund.
Glada Siskat
Älska, hviska
Fritt invid din makas sköft!
Dina nöjen friska
Sällan menskan njöt!

Full af helig smärta
Skalden gör sin bön
Vid en liljas hjerta
Faem som han och — skön,

Tären rinner,
Kinden brinner;
Uti helig harmoni
Skaparljuset hinner
Bön och Poesi!

"Gud, du sången hade
Åt min själ till tröst!
Is och eld du lade
Uti samma bröst,
Hopp och minne
Slöt du inne
I en ren och klangfull själ;
Gif mig ödmjuk sinne,
Gud, som vet mitt väl!

"Vinglös engel sände
Du i stoftets drägt;
Skalden såg och kände
Sig med henne slägt;
Engel, qvinna!
Bränna, brinna
Under både fröjd och tår
Lida, och dock vinna
Ensam du förstår!

"När mig dödens engel
Helsar — Gud, till dig
Från en bruten stängel.
Själen swingar sig.
Tag mig åter!
— Se, jag gråter +
Anden gaf din Kärlek mig
Du den och förlåter,
Att den söker Dig!

N b m.

Sandbergs Fresko-målningar uti Gustaf I:s Grafior i Upsala Domkyrka.

[Forts. o. s. fr. föreg. N:o.]

Till chorets fullständiga ornering återstår nu endast den emellan Domkyrkan och Professor Way öfverenskomma färmålningen. En okunnig korrespondent i tidningen "Göththen" har, för en tid sedan, lätit förstå, att de färgade rutor, na komma att skada effekten af frescotäflorna. Till denna korrespondents upplysning må här nämnas, att dessa rutor ei blifvit helt och hållet färgerbrända, utan endast kring kanterna stråde med passande målningar; att Domkyrkan anmodat Hr Way härom just på Hr Sandbergs tillstyrkan; och att man desutom i München och flerstädes sett, hur underbart dylika fäster, i Göthiska kyrkor, förhöja effekten af freskostycken.

Och härmed bestänta vi vår anspråkslösa anmäljan af den nyf fullbordade historiska cykel af målningar ur Gustaf I:s liv. De utgöra, nämnde wi, ett Swenst Nationalmonument, genom Minnet och Konsten dyrbart, dyrbarast likväl genom Minnet. Att eftersom, har som häftigast i sina "Eskrifter" (I, 424) nämnd dessa täflor, såsom de der vittra om "en allvarlig tanka och ett grundligt, på det förslutna återgående, studium" hos en konstnär, som just derigenom är utmärkt och "full af framtid." När detta omdöme fälltes, (1835) woro endast tressne af dessa täflor färdiga (uemiligen: Rankhyttan, Ingåget och Åffedet); vi weta icke, om det hela förändrat hans tanka. Vi ansöra dessa en stor Konstdomares ord och utelemta blygsamt ett eget totalomdöme. Om desutom ynglingens entusiasm eller granskarens lugna prövning vid dessa raders nedströmande warit öfvervägande, kan Läsan lätta asgöra.

Dock — ännu en anmärkning. Hwarken Regering eller enskilt hafva ännu, os wetterligen, anlitat Hr S. till färmålning. Förgåwes således har han arbetat och strävat: det autligen uppnådda målet

"är uppnått endast för att öfvergifwas."

Förstår du dessa sorliga tecken?

Gattiga Sverige! måtte dina få Nike med frikostig män: Kap omfatta denna klassista konst, och deh enda utmärkte idéfare få många tillfällen, att i nya, än herrligare kapelser utveckla sin "framtid!" — Emedertid när unge och gamle, från här och fjärran hisströmma, och betrakta den store Konungen, än omgivnen af förrädare och faror, än af kärlek och jubel, än flyktig inför Lübecks Krämer-råd, än i den kungliga purpurin inför Sveriges ständer; d å skola de hänrykas, och prisa Gud, som åt Sverige gifvit ej blott hugstore och segersfölje Konungar, utan åtven stilla, fridsamme män, som med snille och konst förherrligast sit land. Främst bland de förra står Gustaf Eriksson; Sandberg står ej sist bland de sedanare.

O.

Om Dans.

Paradoxa tentare volui.

Cicero.

"Hwarsöre nämnde du inte Poësien straxt?" frågar Eh-

rensward sig sjelf då han vid första uppräknandet af de tre Konsterna hade utelemtat den; hwarsöre nämnde du inte Dansen alls? är en fråga, som han med ännu större Pål hade bort göra sig, emedan Dansen, såsom en sammanfattning och fullständig utveckling af alla de andra Konsterna, o nekligen bland dem intager det första rummet. Sålunda är Musikens ändamål att sätta Menniskan i harmoni med sig sjelf och sin omgivning; men emedan menniskan består af både kropp och själ och emedan de flesta menniskor tyckas bestå af wida mera kropp än själ, så är det icke nog att själens svävar omkring på tonernas vägor, utan musiken måste åtminstone finna ett uttryck och genvär i kroppen — och detta är Dans tänkt såsom verkan af en idealist musik. Oberon sätter, vid hvars ljud alla måste dansa, innehöll ganska säkert ingen annan troldom än den, att vara mäktig af fullkomligt sötana toner. Beträcka wi åter en medelmättig eller dålig musik, så kan den visserligen vara rätt bra att taga till som en nödfallshjelp om det faller sig trött en aston i ett sällskap, ehuru Gud skall weta att utom de spelande icke många derigenom så roligt, men i siffla werket är den af intet reellt värde. Tacka väl jag Dansmusiken; der lär man sig begripa hwart till takten tjenar, och man wet, bara den börjar, hvad man har att göra ehuru eländigt den må utsöras. — Likaså, hvat finnes något värdigare änne för Malaren och Bildhuggaren än i dansen? Hvar ser man menniskan mera till sin fördel än der, hwares hon framträder i sönaste blon man af sin ålder; prydd af en lätt och smalfull klädsel; i en glad finneskämning, med både kupper och alla sara minur oflägda; i en delysning af hundrade hju, hvilka förhöja alla hennes behag, men aldrig såsom dagshuset yppa några obehagliga fanningar och brister. Till och med architecten skulle kunna finna mäster för sig i de på en gång regnistera och lediga figurer, som bildas af de olika slags danserna, hvilka desutom ofta är bekransade af brokiga och praktfulla Arabesser — de åskådande fruarna. Nest öfverraskande är likväl dansens nära frändslag med poesien hvilket wi i det fölrande skola wisa. Likväl är det icke Dansens egenskap af sköna konst, som utgör dess högsta värde, och ehuru öfverträffligt Mille Taglioni må dansa, så skulle jag likväl kunna räkna upp öfwer tjugo svenska flickor, som dansa bättre än hon. Ty konsten intager mig utan interesse; jag försättes utom mig sjelf vid dess åtnjutande och lefwer, för att så säga, icke mitt eget liz; detta gifwer den dock, man må säga hvad man will, ett underordnadt värde, hvilket, i altmåna lizvet bewisar sig sjelft. Ätven den fulaste konstlästare ser sig ofta i spegeln än han ser på den wackraste täfla, och det mest tragiska slut i en roman bedröfwar os efter några minuter icke så mycket som den minsta motgång, hvilken werkligen händt os sjelfwa. I Dansen, som enligt hvad vi yttrat, är, eller åtminstone kan vara en skön konst, bibehålla wi likväl hela vårt interesse; wi är beständigt inne uti våra egna förhållanden. Dansen är en slags Homöopathist behandling af lizvet, som uti volumen af ett knappnålshusvond gifwer os hela deh concentrerade glädje och nöjen. Men likasom dagern är wackra dä den omverlat med skuggan, så har åtven dansen något som svarar mot det demoniska i lizvet och i konsten. Att blifwa manquerad eller trampad på sina liktorner lemnar t. e. ämne nog för tragiska och ömma känslor. Dansen är vidare den fullkomligaste formen för sällskapslizvet; ty en menniska, man eller qvinna, utgör aldrig ett helt för sig sjelf, icke heller alla män och al-

ta quinno till sammans, hvadan och Klubbar för bara herrar och Essekalas för bara damer under en tid af sann smak icke borde anses mycket roliga. Det jemna förhållandet mellan man och quinna är ingenstades så väl afvägd som i dansen. Här bilda en af hwardera könnet till sammans ett helt, utan att likväl vara affilda från andra mäniskor. Men rår i en dans helt och hållt om sin moitié och om det också blott är för en liten stund, så njuter man en månighet och en förtroghet, som man ejest möste sakna. Om jag utom dansen fall så en flicka att springa twert öfwer golvet för att taga mig i händerna, så måste jag aldrininst gifta mig och tacka Gud det hjälper. — Dansen förhåller sig till fällskapslifvet, som kärleken till lifvet; den är des luftwaste om också ej förfärdigaste period. Dansen är således inte ett uttryck af kärlek, men den har dermed så mycket likhet som möjligt, ty den är en kärlek.

Men låtom os kasta en blick på huru de olika slagen af Danser variera samma thema.

Det är ett ännu beständande bruk att böja åminstone en förra val med en Anglaise, ehuru denna dans i allmänna opinionen anses temligt traktig. Ideen deraf är dock ganska djuptankt, emedan jag i anglisen får en allmän öfversikt af den kanske till en del förut obefanta samlingen; jag får se alla damerna anföre mot anföre och har desutom tillfälle att göra några små remarquer, säsom om de äro nog varma i händerna, om det kännes när jag fattar deras hand som om den hängde på en träd, eller om den gör ett lukt, behagligt intillstånd, o. s. v. och i anledning af alt detta kan jag bestämma med hvika det kan löna mödan att formera bekantskap. Debuton har Anglisen twenne förmåner, hvilka förmödligens icke öväsendligen bidragit till des bibehållande. Den ena är att nära fruar som äro yngre till halen än kroppen känna här ännu så vara med i denna söga satizanta dans; och den andra är den, att om en cavalier har någon chyldighet att bjuda upp en dame, med hvilken han icke gerna dansar, så kommer han för rasande godt kör ifrån henne med en Anglaise.*). Troligen är det endast en fin politik, som för att cachea detta, gifvit denna dans "efter maten" namn af inclinations-dans. I sin form visar denna dans den mest omvälvkänsliga likhet med det Episka skaldestaget eller Hexameteren. I båda är allting utdraget på längden och ganska enformigt. Hvarje par svarar i den förra mot hvarje rad i det sedanare, och det går till på lika sätt för alla. Pedes spela i båda hufvudroleu och de äro till och med på båda fallen af samma art. Twå gångna seg utgöra en spondé, hvarje chassée är en dactyl och promenaden slutar med en wändning — troché, sicc et änto börjas på samma sätt. Episk kan äfven Anglisen fallas i så måtto att conversationen, som i dansen är hvad der Subjectiva och Lyrista är i Poeten, här är undertryckt och saken går sin lugna, berättande gång, utan att derutti inblanda våra egna personer. Såsom epiken sysselsätter den sig dock mest med en wiß hufvudcharakter — första paret — och de öfriga deltaga endast så wida som de komma i berbring med denna.

*). Om förf. icke wore anonym, så wore det kanske nödvändigt att nämna, att han hself aldrig begagnar sig af denna förmän, emedan han ejest efter denna hemlighets afförljande för alltid måste offsäga sig nöjet att dansa Anglaise.

Quadrilleen deremot är tydligen rimmad vers; hvar och en har sin vis å vis och rimmen ärō hår, som i poeten, af twå flag, manliga och quinliga. Innahållet är dock hår me- ra Lyristi, ehuru conversationen kan vara både rit och färtig på tankar — aldeles så som det är bland poeter. Den revolution, som försiggår inom poeten har äfven fräkt sig till dansen. Fordon war man bunden vid strängare gränser; man måste göra wijs granna steg, liksom man i poesen måste hålla sig wid wijs godkända ämnent och ord. Dock woro de gamla Quadrillerna, ehuru konstigt utbildade, gendom sina lika turer ganska enformiga, liksom alla den tids poeter woro sturna ungefärlig efter samma snitt. Åwen dansen och poesien woro i den tiden, lika wäl som mäniskorna, pudrade så att den naturliga kärjen på haret icke synes. Tran- caiserna äro dansens phosphorister, tons lemnra wida mera tillfälle för den individuella characteren att uttrycka sig men dock för mera hieselväld; såsom att man går helt tranquilt och sparsar i hållt för att dansa. — I en enda tour, hvilken de- utom fällan begagnas, betenor sig Francaisen af en af nöjet förmämsta hästänger — Fétangan, hvilken en annan dans, Cottillon, gör till hufvudsak; ty om vi lägga handen på hjer- tat torde vi undgas liter hvor bekänna, att vi aldrig hafva få roligt, som då vår fäsfånga smickras. Fräa Walek kan emedlerid denna tour fallas endast för herrarna, då deremot Damerina med mera skall borde benämna den det twungna wa- let. Vanligtvis söka de derutti upp någon "son i huset," och der er sådan icke finnes att tillgå, kan man nästan vara säker, att de ändock icke går till den de heldst skulle vilja. Det är som förf. till Siändsparallelerna anmärker att man bör lägga mera vigt på hvad quinna icke gör än på hvad hon gör.

Walsen är alla dansandes högsta förtjusning och man tyckes nästan anse de öfriga danserna endast såsom ett medel att försätta sig under de stunder man icke orkar walsa. Visseligen får man sundom höra ganska skarpa moraler hållas mot Wal- ser, men om man nogare skulle undersöka motiverna dertill, så torde de befinnas hafta sin grund uti blotta afundsjukan. Jag will såd att t. ex. Lord Byron icke kunde walsa när han mot walsen stref sin bittra satir. Om vi likna Dansen i allmänhet med kärleken, så är man i Walsen förlöswad. Man har förklarat sin kärlek och fått ja; man lefver i ett lycklikt känstoros; men man lefver dock ännu endast i hoppet; man är ännu icke gift. "Follows nothing all this palming work" tillfrågades Doctor af en Turk som i Vera första gången såg en wals, och detta är ganska charakteristiskt, ty Walsen utvecklar just en hoppfull längtan. I Francaisen deremot är man redan gift och, hvad som märre är, man har redan bönat ledna litet wid hvarannan; endast då den ena maken lem-nar den andra för att figurera mot en annan återväckes kärleken af swartsjukan och man mottager den återkommande med öppna armar och svänger ett huvud omkring. I Cottillon deremot har man ännu icke förlorat sitt hjerta; man courtise-rar der till höger och venster och försöker sig på alla håll. Till sin form svarar Walsen mot orimnad, ehuru i werter afsladad, Poesi till sitt innehåll är den en slags Hyrna, som innehåller foga tankar men desto flera känslor och utropstecken.

Cottillon har man velat göra så rolig som det är möjligt för en dans att blixta det; och man har lyckats derutti. Här användes Walsen, hvilken af hselfwa danslagen onekligen är den fullkomligaste och deputat gisva de olika tourer-

na tillfälle till lika varierade som praktfulla grupperingar. I sitt innehall födder den sig mindre på Conversationen än på den listighet, som de fria welen af mötiet uppväcka, men man borde dock aldrig upptaga andra touret än sådana som bilda en slags figur inuti den stora cirkeln, emedan man endast sätta kan så en pittoreskt vacker dans. Andra touret såsom t. e. att springa med en dyna och falla på knä, att likna sig vid nagoning o. s. w. kunnen västligen räkna många men utgöra icke i egentlig mening någon dans. Dehutom har Conversationen det egna med sig att den tyckes för fort för de dansande men för lång för de åskådande.

Polskans skönhet är den samma som diskonancernas i musiken. Man försöker här likasom att slita sig ifrån hvarandra, och nöjet består deruti att armarnes hand ändock är starkt nog att hålla en tillsammans. Att påse är Glängpolstkan en rätt rolig, ehuru icke vacker, dans, särdeles bland bondfolk, emedan de hänsyns dels med en sådan hiertans muntheit och dels med vissa klassiska snärtar med benen, som givit den ett eget humoristiskt behag. Hombopolstkan är en variation af wals mest lämplig för dem som hafta öfvermått af krafter, och fördrikti valsens längt underlägg i grace. Polstkan är i allmänhet icke en dans af första rangen, emedan den hufwudsakligen går ut på att göra oöv yra i hufwudet, hvilket vishetsligen kan ega sitt behag likasom att dricka sig drick, men dock icke är af något ädlare och finare slag. — Se här huru Stagnelius läter en flicka beskriva denna dans:

"Hjerta möte nu med hjerta göre!
Lyft mig högt i ditt famntag snärd.
Ej min fot vid jordens grunder töre,
Heligt smord till en himlasård.
Hör du fiditens ton?
Se lusens Klara ken!
I en himmelsk Jon
Mann wi ej svästa re'n?
Festens storor som Englar stå
I Högtidskrud omkring de fälla tåd."

Galoppen är ett uttryck af en sprittande glädje som likväl icke förlorar sanfen, och är väl dansad en af de wackraste och listigaste danser. — När man med dåliga hästar full åka uppföre en backe plågar man sätta dem i galopp, då det snarare lyckas än om man skulle låta dem gå i gående; trotså vänts Galoppen vara ganska användbar såsom dans, just då man känner sig mest ohågad att dansa, såsom efter soupeen, emedan man genom denna satignanta dans blir så uppminkad i de syfnade benen att allt annat blir en smäfuk. —

Quarndansen eller Wåfwa Wadmal är dock en dans, hvars hufwudsakliga ändamål tyckes vara att taga den stora musten ur folk. Den är för resten den enda dans som söker hämma en yttre handling; häruti lyckas den dock så litet att meningarna blifvit delade, huruvida den skall föreställa en quarn eller en väffsel.

Men jag har redan nämnd flera Danser än jag hifl kan hanaf, och det är således hög tid för mig att sluta. Fördrikt är det af föga västligen sort dans man dansar; får man

endast en rolig mötiet så blir åsven den tråffigaste dans rolig, och likaså tvortom; ty, märk der, icke blott benen skräda dansa utan åsven hientat.

Litteratur.

Poetiskt Skal Försök af Emma H. St. 1839. 76 sid.

I allt förråder sig ei mindre nobörjan i versens och språkets behandling än bristen på egentlig poetisk kallelse. Några wackra firader äro län ur den poetiska allmänningen, det så många tusende nu hugga wed att dermed artificiellt uppvarma sig, när de sakna sinnes inre eld. Här finnes knappt något som visar en beständig poetisk individualitet, originalitet.

Rosenfesten. Svensk Novell. Christianstad. 1839. 227 sid. 40 β. B:co.

En ganska underhållande novell, som loswar en utmärkt författarinna i novellen och måhända i romanen. Planen är icke ny, men utformandet är listigt, varmt, hirtligt. Här de wida mer talent än hos Förs. till Waldemar Klein och Representanten. Karaktererna äro väl icke nog objektiva individualiter, ehuru annars rätt öfsliga, men af en författarinna försök får man icke begåra för mycket. Vi skola med nöje åter raka Rosenfestens Förs., (En Fru B.)

Akademisk Litteratur.

Disputation.

De Adoptianis Diss. Theol. Hist. Dogm. p. p. pro Candidatea Theologica Mag. H. Hjorter, Amos nuens wid Stockholms Stads Consistorium. Upps. Mars 1839.

En ganska väl gjord sammanställning af det lilla massivet om Adoptianerne ur originalkällorna. Tordehända en fortsättning borde följa, för att fullständigt framställa de dogmatiska hufwudpunkterna.

Notiser.

Bulwers sista arbete är Richelieu, ett prisade Skädespel, rikt på effectscener.

— 1838 trycktes i Frankrike 6603 franska, latinika, grekiska, tyska, engelska, polska, spanska, portugisiska verk, 976 kopparstift och lithografer, 183 faktor, och 1000 musikstycken.

— Ferdinand Raimund samlte dramatische und poetische Werke. Herausgegeben von Johann N. Vogl. 4 Th. Wien 1837. 4 Th. Raimund war en förräfflig tydlig folksångare, en Gozzi i förbättrad upplaga. I Hans lustspel uttalat sig den lyckligaste folkhumor. —

Gefle, hos A. P. Landin.